

EVERYONE COUNTS

במדבר תשע"א

Paradot Bender

HASHEM spoke to Moses in the Wilderness of Sinai, in the Tent of Meeting, on the first of the second month, in the second year after their exodus from the land of Egypt, saying:
2 "Take a census of the entire assembly of the Children of Israel according to their families, according to their fathers' household, by number of the names, every male according to their head count. 3 From twenty years of age and up — everyone who goes out to the legion in Israel — you shall count them according to their legions, you and Aaron. 4 And with you shall be one man from each tribe; a man who is a leader of his father's household.

במספר שמות (פרק א' פסוק ב')

לכאורה יש פה ניגוד וסתירה בין "מספר" ל"שמות", דהנה "מספר" הוא חלק מן הכלל, שכן "שני" הוא רק שני ביחס לראשון, ועל ידי שמקבל מספר נהפך היחיד לחלק מהכלל. מאידך אבל "שמות" הוא סמל הפרט והיחוד, וזה היה חקמתו של אדם הראשון ליתן לכל בריה את השם הראוי והמתאים. ואף הספורנו כתב כאן, כי היה אז כל אחד מאותו הרור נחשב בשמו המורה על צורתו האישית למעלתם על דרך וארעך בשם עביל. וממילא שמתבעם של דברים המושגים של "במספר" ו"שמות" צריך להיות תרתי דסתרי, אבל יחודם של ישראל הוא בזה שאינו סותר כלל, מצד אחד הם מספר - כל יחיד יונק את כוחו בהיותו חלק מכלל ישראל. ומאידך הם שמות - לכל אחד היחוד והשם שלו. ואף כשנספרו ישראל נעשה כן על ידי שם כל אחד ואחד, גם במעשה הכללה של הכלל לא נעלם יחודו של הפרט. ואכן מכאן הוראה לדורות מה צריך להיות היחס בין הכלל והפרט: יש לטפח את היחוד שבפרט - את השם המיוחד, תוך כדי הקפדה לא לחרוג מהכלל - להשאר בגדר מספר בתוך בני ישראל.

דבר חיבה זה יקר כל כך בעיני הקב"ה עד שלצורך זה הוא הקדיש בתורה פסוקים ודפים שלמים. ידענים אנו כי התורה הקדושה חוסכת במילותיה. עד שכל אות וכל תג שבה מכילים משמעויות שיש להתעמק בהן. אולם בענין מנין בני ישראל חרזה התורה מגידה והרחיבה בדברים. כל זאת בכדי להדגיש מה רכה חביבותם של ישראל בעיני קודשא בריך הוא.

יחר על כן, בפי חז"ל מכונה ספר "במדבר" בתואר "חומש הפקודים", וזאת על שם שני המיפקדים המופיעים בו: בפרשת "במדבר" ובפרשת "פינחס". עניינו של ספר "במדבר" משתרע בידוע על פני תקופה ארוכה של קרוב לארבעים שנה, למן התודש השני לשנה השנית, שבה פותח הספר, ועד שנת הארבעים ליציאת מצרים. במרוצת תקופה זו הרבה מאורעות מרשימים עברו על עם ישראל, כמו שילוח המרגלים, חטא מי מריבה, ברכות בלעם, המלחמות כסיתון ובעוג ועוד. מאורעות אלו מתוארים בתורה בפרשיות השונות של חומש זה. אף על פי כן לא נקבע שמו של הספר אלא על שם המיפקדים המוזכרים בו.

ללמדך שאותם מיפקדים היו הרבה יותר מסתם צעדים מינהליים. אלו היו ביטויים בולטים של גילויי חיבה מצד הקב"ה אליהם, ועל כן ראויים הם לכל הרהבה ולכל הדגשה.

6 ישראל נמשלו לכוכבים

חיבה מודגשת זו מתייחסת לא רק אל עם ישראל ככלל, אלא גם אל כל יחיד ויחיד מבני העם כפרטים. אדרבא, דוקא על רקע חביבותו של כל אחד מישראל מקבלים אנו מושג מהי חביבותו של כלל ישראל בעיני רחמנא.

כידון זה כבר אמר את דברו רש"י בפתחת ספר "שמות":

להודיע חיבתם שנמשלו לכוכבים שמוציא ומכניסים במספר ובשמותם, שנאמר (ישעיה מ. ב): "המוציא במספר צבאם, לכולם בשם יקרא".

תדיוט הרואה שמים זרועי כוכבים, אפשר שיתרגש ויתפעל מן המראה המרהיב הנגלה לנגד עיניו, אולם לא יעניק בתודעתו חשיבות מיוחדת לכל כוכב בפני עצמו. כל כוכב אמנם נראה נוצץ, אולם ממרחקים לא ניבטת ממנו כל ייחודיות, השונה מזו של רעהו. אולם לאמיתו של דבר לא כך הם פני הדברים. כל מי שקצת יד לו בהכמת החכונה יודע כי כל כוכב

ולפי זה מדויק עד להפליא המשל הכפול שבו נמשלו כלל ישראל, דהקב"ה מבטיח לאברהם אביה (בראשית כ"ב:ו) "כי ברך אנרכך הרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים". דהנה כל כוכב הוא עולם ומלואו, ואין כוכב שזוהה לחברו ואף שם מיוחד יש לכל כוכב, שנאמר (תהלים קמ"ג): "לכולם שמות יקרא". מאידך כל גרגיר של חול בפני עצמו, אין לו שום חשיבות ואף אינו מתקיים. ורק כשמתחבר לעוד רבבי רבבות של גרגירים מקבל חשיבות, ורק אז יוכל להביא תועלת לעולם. כך צריך כל יהודי לראות את עצמו, מצד אחד הוא כוכב, ומאידך הוא גרגיר בודד של חול. (עי' פרש"י שמות א-א).

טקס הברית הוא בטוי הרף ביותר של הרעיון הזה. מצד אחד הורך הנמול נכנס לבריתו של אברהם אביה, שהוא כולל ומכליל כל זכר בישראל. בר בכך עם הכללה זו מתבצעת קריאת שם, שבו הורך הנמול מקבל את שמו והזותו המיוחד לו. בו זמנית עם כניסתו לכלל נקבע ונחרת יחודו של הפרט.

פרשת במדבר

מראש צורים

14 10

על כרחנו נמצאנו למדים שהמיפקד הנוסף שעליו נצטוו ישראל לאחר שהוקם המשכן, לא נועד כדי לדעת את מספר העם, שהרי ידעו זאת מכבר מן המיפקד הקודם, אלא רק בשביל להדגיש את חביבותם של ישראל בעיני אביהם שבשמים.

הן הן הדברים שכתב רש"י בפתחת פירושו לספר "במדבר":

מתוך חיבתו לפניו מונה אותם כל שעה: כשיצאו ממצרים מנאן (שמות יב, לו) ובשנמלו בעגל מנאן לידע מנין הנותרים (שם לח, כו), כשבא להשרות שכנתו עליהם מנאם, באחד בניסן חוקם המשכן ובאחד באייר מנאם.

החיבה שרוחש הקב"ה לצאן מרעיתו היא שבאה לידי ביטוי במיפקדים החוזרים ונשנים, כדרך שאדם סופר ומונה דבר החביב עליו ואינו מניחו מידו עד שהוא כופל ומונה לרוב חביבותו.

* אף ישראל נמשלו לכוכבים אלו. לא זו בלבד שלעם ככללותו נודעת חשיבות, אלא שכל אחד ואחד נושא עליו שם ייחודי וחשיבות ערכית מיוחדת, ומיפקד זה של ישראל נועד להדגיש ערכיות ייחודית זו.

הדגשת חביבות זו העולה מתוך המיפקד האמור בפרשתנו, קשורה בקשר הדוק למה שנאמר במשנה אודות חביבות האדם שנברא בצלם.

כך אומרת המשנה (אבות פרק ג, משנה יו) משמו של רבי עקיבא: חביב אדם שנברא בצלם, חיבה ותרדה נודעת לו שנברא בצלם, שנאמר (בראשית ט, ו): "בן בצלם אלוקים עשה את האדם". חביבין ישראל שנקראו בנים למקום...

הרבה חיבה ויקר גילה הבורא לאדם במה שבראו בצלם האלוקים. מרוב חיבה כביכול העניק הבורא לאדם את חותמו הפרטי. אמנם בני האדם שונים זה מזה בצורתם התיצונית כמו גם באופיים הפנימי, אולם מכנה משותף לכולם, הוא חותמו וצלמו של הקב"ה שהוטבע בהם מתחילת יצירתם.

גילויי החיבה של הקב"ה כלפי עמו מתמצים לא רק בעובדה שהוטבע בהם הצלם הקדוש, אלא שהקב"ה כביכול לא זו מתחבב עד שכינה אותם בתואר הכבוד "בניו של מקום", כפי שנאמר בכתוב (דברים י, א): "בנים אתם ליה' אלוקים".

אולם יש בענין זה נקודה נפלאה עוד יותר. הרמב"ם ורבינו יונה (בפירושיהם למשנה ב'אבות' שם) מסבירים את הנאמר: "חיבה ותרדה נודעת לו שנברא בצלם", דהיינו, שיותר מן החיבה לאדם המתבטאת בעובדת הייחוד נברא בצלם, מודגשת חיבתו של האדם בעיני בוראו מן העובדה שנודעת לו שנברא בצלם. לאמור, אילו היה האדם רק נברא בצלם האלוקים, גם אם לא היה מודיע לעובדה זאת, יש בכך חיבה גדולה. אולם הרבה מעבר לכך מופגן במה שהקב"ה כתב, הודיע וכישר עובדה זאת לאדם. ביאר הרמב"ם:

כעמים שיגמול אדם טובה לאיש... על דרך רחמנות, ולא יודיעו שיעור מה שעשה עימו, מפני שהוא נבזה בעיניו.

אם הקב"ה מצא לנכון להודיע ענין זה לבני אדם, הרי זה מלמד על חיבתם וחשיבותם היתירה בעיניו. בהודיעה זו מקופלת הכרזה רבת משמעות אודות יקרתם של ישראל בעיני הבורא. לשם כך מופיעים בתורה, בהרחבה רבה כל כך, מיפקדיהם של בני ישראל במדבר, כדי להודיע חיבתם. לא בצינעא צייה הקב"ה על כך ולא בסתר נערך המיפקד, אלא במעמד כל קהל עדת ישראל, וכל זאת בשביל לפרסם ברבים מה רבה חיבתו ויקרתו של כל אחד מישראל בעיני בורא העולם.

10 כשבילי נברא העולם

ידיעה זו חייבת להעלות את ערכו של כל יחיד מישראל בעיני זולתו, אולם גם בעיני עצמו חייב אדם להיות חדר בתחושת חשיבותו אצל הבורא.

דברים ברוח זו נאמרו במדרש (רוח רבה ה, ו): אמר ר' יצחק בר מריון: בא הכתוב ללמדך שאם אדם עושה מצוה שיעשה כלבב שלם, שאילו היה ראובן יודע שהקב"ה מכתוב עליו (בראשית לו, כא): "ישמע ראובן ויצילו מידים", בכתפו היה מוליכו אצל אביו, ואילו היה יודע אזרח שהקב"ה מכתוב עליו (שמות ד, יד): "הנה הוא יוצא לקראתך", בחופים ובמתולות היה יוצא לקראתו, ואילו היה יודע בועז שהקב"ה מכתוב עליו (רוח ב, יד): "יוצבט לה קלי... עגלות ממוטמות היה מאכילה.

ה"חידושי הר"ם" מבאר שלא בעונן בקשת פירסומת וכבוד עוסקים חו"ל כדבריהם אודות גדולי עולם אלו. ראובן, אהרן ובעזו רחוקים היו מנגישות קטנוניות באלו במטהו קשת, וגם לחבינו ול' אן זה ענין לענות בו. אולם חו"ל הסבו את תשומת לבנו לכך שאילו היה אדם יודע ערך מעשיו עד היכן הם מגיעים, לבטח היה מבצעם בירת שלימות. אמנם איש מאיחנו איננו מסוגל להעריך מה גבהו מעשיהם של אותם ענקי רוח; אולם אילו הם העריכו כדבעי, הם היו נשגבים פי כמה.

לפיכך כשבאה התורה לצוות את משה רבינו על דבר מיפקדם של ישראל היא משתמשת בביטוי: "שאו את ראש כל עדת בני ישראל". נשיאת הראש משמעותה העלאת הערך של ישראל. התורה מלמדת בכך כי המיפקד נועד להודיע לעם ישראל בכלל, ולכל יחיד בפרט, את דבר

חו"ל כפרשתנו וכפי שמות אמרו כי בני נמשלו לכוכבים, ולכן מוזין אותם דכ' מונה מספר לכוכבים, ובספר שפתי לדיק מבאר עסי"ד הגמ' ריש ספחים "מיחיני הללוהו כל כוכבי אור אלמא אור אורחא הוא הכי קאמר הללוהו כל כוכבים המאירים אלא מעתה כוכבים המאירים הוא דבעו שבוחי שאין מאירין לא בעו שבוחי וזה כתיב הללוהו כל זבאיו אלא הא קא משמע לן דאור דכוכבים נמי אור הוא למאי נפקא מינה לנודר מן האור דהיחא נודר מן האור אסור באורן של כוכבים", ומבואר דדוד המלך אמר צמחלים דכל כוכב יש לו אור, והכוונה צוה לגלות על גדלות נשמות ישראל הנמשלים לכוכבים, כי אף אם נראה לאיש ישראל שאין לו אור, והוא נראה לעין כאלו הוא חושך בלי לשום נחלומית של מזה, הרי נאמר כל כוכבי אור, כל כוכב יש לו אור, ורק לעין נראה כאלו אין לו אור, אבל באמת צפנימיות שלו הוא מלא אור, נשמה שהוא חלק חלקי ממעל.

אומר השם משמאל ע"ס מונה מספר לכוכבים, כי הענין שבני ישראל דומים לכוכבים, הוא כי אף שאין נראה לעין האדם האור שיש בכל איש ישראל, אבל באמת הוא אור גדול עד מאוד, רק אין הכל מבינים את האור הגדול, ולכן מוזין כל אחד, להראות חשיבות כל אחד מישראל.

ענין הדמיון להכוכב הוא להראות לאדם כי כל אי מישראל יש לו חשיבות גדול עד מאוד. וכל ענין המנין של בני ישראל הי' להביא לדי גורי החשיבות של כל יחיד ויחיד. ישראל אמרו חו"ל (נוה"ם) הוא כ"ס יש ש"סו ריבוא איזמיות ל'תורה, כל יהודי יש לו אור גדול מאוד, אור של אום אי' מהתורה, והמנין הי' לקשר את היהודי לאום שלו, להביא לדי גלוי אור זה. גם כזה שישאל נמשלים לכוכב עומן ענין זה, כי אימא כורע קודם וכש"א כי כוכב מרמז על שם הוי"ה והתורה, כ"ו הוא שם הוי"ה וכ"ב מרמז על כ"ב אותיות התורה, וזה מורה על הקשר שיש

לכל אי מישראל הן להקב"ה והן להתורה, בני ישראל הם המשלמים הסגול של קוב"ה ואורייתא ישראל כולוהו מד הוא. ואימא נכספה"ק כפי" הפסוק והייחס לי סגולה, שנמשכרו בני קודם מתן תורה, כי הם חלק מהסגול, שהם מחוברים להקב"ה ולהתורה הקדושה.

חשיבותם בעיני המקום, ועל ידי זה יעלה ערכם בעיני עצמם ויגבה לבם בדרכי ה'.

קושי הפרידה - גילוי של חיבה

אך, ניתן אולי להסביר את כל המאמרים האלה, על ידי מאמר נוסף. מביא אותו רש"י בסוף פרשת פנחס: "והקרבנתם עולה... פר אחד איל אחד... איל כנגד ישראל - שהם עם אחד נאמן - המעטנו לי מעט עול. ולשון חיבה הוא זה. כנגדם הנפטרים מהנזיח והוא לומר להם: קשה עלי פרידתכם, עכנו עוד יום אחד...". אף כאן, גילוי של חיבה, מסוג אחר. לכאורה, ה' מלוא כל הארץ כבודו, ועם ישראל חוזרים איש איש לביתו עם חום הג הסוכות, ובכל מקום, ה' נמצא אתם, ולא שייך פרידה, ומהו "קשה עלי פרידתכם"? ולא עוד אלא, אפילו אחרי עיכוב יום אחד, גם תבא הפרידה. ואולי אף פרידה יותר קשה אם לשכר את האוון כלשון בני אדם, ואם כן מה משמעות העיכוב הזה?

אלא ודאי, כל מטרת העיכוב, היא רק גילוי החיבה. הקב"ה כביכול רואה ענין בכך שבני ישראל ידעו שהוא מחבב אותם. וזוהי התכלית: הדיעה הזאת. ומכאן, שגם כמפקד אוכלוסי ישראל, וגם בהעדר המפקד כאשר המטרה היא "לא ימד ולא יספר", יש כאן גילויים שהקב"ה רוצה שבני ישראל ידעו על חיבתו אליהם. כשיש להשיג את המטרה הזו על ידי מפקד, או הקב"ה מבקש מפקד, כשיש להשיג את אותה מטרה על ידי חוסר מפקד, אז מודיעים על חוסר מפקד - (אשר לא ימד ולא יספר). וכאשר המטרה מתקבלת על ידי השוואה לדבר חשוב ביותר בעולם כמו הוכוכבים, אז נמשלו לכווכבים. וכן כאשר המטרה מתקבלת על ידי עיכוב יום אחד. נמצאנו למדאים, שכל האמצעים השונים האלה *מטרתם השגת ההרגשה, אצל עם ישראל, שכורא העולם מחבבם. אשרי ילוד אשה שהקב"ה מודיע לו בכל דרך ובכל הזדמנות על חיבתו אליו *חביבין ישראל.

* העולה מכל זה הוא, כי, עם היות הכל גלוי וצפוי לפניו יתברך, אך הקב"ה רוצה כי בני ישראל ידעו על חיבתו אליהם, ועל כן הוא פוקד לעשיית פעולות מסויימות אף כי, אליו כביכול, הם לא יוסיפו מאומה, אבל כדאיות הן, להשגת המטרה, שעם ישראל ידעו כי חביבין הם בעיניו שנקראו בניו למקום.

מעמקים במדבר

הרי למדנו במאמר זה את סוד ענין הדגלים - שחורו על רוממותם של בני ישראל שנבחרו להיות מגלי כבודו יתברך בעולם התחתון בדוגמת המלאכים המגלים כבודו בעולם העליון, כדרשתם ז"ל (מדרש תהלים מזמור כ"ב): "אינמה כבודלות - כמלאכי השרת שהן עומדין דגלים".

וכן אמר הכתוב (שיר השירים ז' א'): "שובי שובי השולמית שובי שובי (נחמה בך מה תחזו בשולמית כמחלת חמתנים)".

ומפרש בזה רש"י: "שובי שובי השולמית" - אומרים אלי (נאומות העולם) - שובי שובי מאחר המקום: השולמית - חשלימה באמונתך עמו, שובי שובי אליו ונחזה בך - נציב ממך נציבים ושלטונים כמו ז'אתה תחזה מכל העם, כך דרש רבי תנחומא, דבר אחר, 'ונחזה בך' - נחבוך אלך מה גדולה ניתן לך. והיא אומרת 'מה תחזו בשולמית' - מה גדולה אתם יכולים לפסוק לי שתהא שוה לגדולתי אפילו לגדולת דגלי מחולות מחנות המדבר".

והביאור בזה הוא, כי ערך הכבוד כולו של שררות ושלטון נקבע כפי דרגת הכבוד של המלכות אשר היא מייצגת. אמנם אין כבוד שיכול להשתוות אפילו במשהו לכבוד מלכות שמים, וממילא אין גם כבוד שיכול להשתוות לכבוד הדגלים אשר הורו על צירוף ישראל לבחינת מלכות שמים - וזו הגדולה שאין למעלה ממנה! על דרך זה אמרו חז"ל (במ"ר פרשה ב' פסוק ב'): "יובשם א-לחינו נדגולי - שקבע הקב"ה שמו בשמנו ועשה אותנו דגלים, שנאמר (במדבר ב') איש על דגלו".

סדר הדברים בלשוונות המקרא מוכיח לנו כי קיים קשר בין ענין המנין וענין הדגלים, וצריך לומר בהכרח שהמנין הכשיר את ענין הדגלים. והדברים מבוארים לפי הנאמר במאמר זה, כי ענין המנין היה לאחד את כולם ולצרפם יחד בבחינת מלכות שמים, ודבר זה הכין את ישראל לענין הדגלים - המבטאים ומוציאים אל הפועל אותה בחינה של גילוי כבוד שמים. נשתדל לעמוד על תוכן ענין המנין.

שאו את ראש - לשון חיבה

המדרש מגלה את המעלה העליונה הגלומה במנין בני ישראל, וז"ל (מדרש רבה במדבר פרשה א' פסוק ט'):

"שאו את ראש' למה שאו את ראש? [מדוע התורה השתמשה בלשון נשיאות וגדולה, ולא כתבה 'ספור את ראש בני ישראל'] אמר הקב"ה לישראל, לא חיבבתי בריה יתירה מכם, לכן נתתי לכם הלוי ראש [מלשון גדולה ורוממות], ודמיתי אתכם לי - שכשם שיש לי תלוי ראש [התנשאות] על כל באי העולם שנאמר (ד"ה א' ט') 'לך ה' הגדולה', כך לכם עשייתי להיות לכם תלוי ראש, לכן נאמר 'שאו את ראש', לקיים מה שנאמר (תהלים קמ"ח) 'זירם קרן לעמו', וכן הוא אומר (דברים כ"ח) 'ונתת ה' א-להיך עליו על כל גוי הארץ'".

ביאור הדברים, שענין המנין הוא התעצמות כל בני שבט במידת המיוחדת של אותו שבט, אותה מידה מכוונת כנגד אחת מהמידות העליונות שעל ידן מתעלה מלכותו יתברך ומתרוממת בעולם. שהרי מלכותו יתברך מתגלה באמצעות ישראל, וכל מידה ומידה שכלל ישראל

* מגלים בעולם הזה, מוציאה אל הפועל בחינה מסויימת של גילוי מלכותו יתברך בעולם.

ובכן "אמר להם הקב"ה - כשם שיש לי תלוי ראש על כל באי עולם שנאמר (ד"ה א' א') 'לך ה' הגדולה' - פירוש, שהי יתברך הוא התכלית שאליה מכוונת כל המציאות, ותוא מתנשא עליהם בחיותו עיקר המציאות וחבל טפלים לו. כמו כן בני ישראל בהיותם מצטרפים למלכותו יתברך יש להם תלוי ראש על כל האומות - שכל האומות טפלים לישראל שהם עיקר מגמתו של הקב"ה, ו"ראשם" והנהגתם מתנשאת, מכיון שכל באי עולם פונים לחגיע אליהם.

סיכום

חרי התבאר לנו, כי ענין הדגלים וענין המנין חד הם - ששניהם מורים על צירוף כל בני השבט והתעצמותם בבחינה ומידה אחידה - אחת ממידות ההנהגה העליונה, אשר דרכן מתגלה ייחודו בעולם.

צבאות ה'

על פי יסוד דבריך נבוא לבאר ענין נוסף. הנה, מצאנו בכתובים שכלל ישראל מכונים "צבאות ה'", כמו שכתוב (שמות י"ב מ"א): "וַיְהִי מִקֶּץ שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַאֲרָבַע מֵאוֹת שָׁנָה וַיְהִי פְּעֻצֵם הַיּוֹם הַזֶּה יָצְאוּ כָּל צְבָאוֹת ה' מִצֵּיטָן מִצְרָיִם". גם בפרשתנו מבואר כי התורה צוותה למנות דוקא את אותם הראויים לצבא, כלשון הכתוב (במדבר א' ג'): "מִכֵּן פְּעָרִים שָׁנָה וּמִעֲלָה כָּל יָצֵא צְבָא בְּיִשְׂרָאֵל תִּפְקְדוּ אֹתָם לְצְבָאוֹתָם", וכתוב (במדבר א' כ"ד): "בְּמִסְפָּר שְׁמוֹת מִכֵּן פְּעָרִים שָׁנָה וּמִעֲלָה כָּל יָצֵא צְבָא".

* ותדבר צריך עיון, מה משמעות המושג צבאות ה', ומדוע דוקא הראויים לצבא נפקדו - חרי אותו מנין לא היח קשור לענין הצבא אלא לענין הדגלים - לדעת את המספר הכללי של בית ישראל!

* אמנם הביאור בזה על פי דרכנו הוא, כי כל מלחמה נעשית כדי להגדיל את דגל המלכות של אותה אומה, וזה תפקידו של צבא המלך - שעליו מוטלת החובה להגדיל ולהעצים את ענין המלכות על ידי השגת נצחון במלחמה. מטעם זה סידר הרמב"ם בספרו היד החזקה את הלכות

מלכים יחד עם הלכות מלחמת מצוה הנעשית על ידי אנשי הצבא בישראל - כי המלחמה הנעשית על ידי הצבא ענינה לגדל ולרומם את דגל המלכות.

ובכן זה פשר הדבר אשר התורה קוראת לכלל ישראל "צבא ה'", שכן הם מגלים את כבוד המלך בעולם התחתון, כדרך הצבא שמגלים וממשיכים את ענין המלכות בכל מקום שהם מגיעים. ולכן ציוותה התורה למנות דוקא את אותם ישראלים הראויים לצבא המלחמה - כי כאמור המנין קשור לענין המלכות, וכל אשר דרכו מתגלה המלכות הוא אשר ציוותה עליו התורה להיפקד ולהימנות.

17

Systems which are set up in such a way that all the parts are needed before any become relevant have a unique quality: each part manifests a paradoxical duality. Each part is at one and the same time nothing and everything: nothing because it is only a part, without the rest of the system it is utterly useless; and everything because when all the other parts are in place and functioning, it becomes essential and critical. Each part depends on all the others entirely, in this it is utterly subservient; and yet all the others depend on it, in this it is utterly controlling.

Such a system is the Jewish people. Each individual Jew is essential and unique, utterly necessary for the cosmic purpose which the Jewish nation must manifest, and yet lost in his merely biological smallness when not fulfilling his destiny as a Jew. In fact, at a broader scale, all of mankind and the Universe constitute such a system: everything in the world is created unique in its position and function and will ultimately reveal how critically necessary it is in the greater scheme of reality.

When the Jewish people travelled through the desert they travelled in formation - the *diglei midbar*, or "flags of the desert"; each tribe occupied a specific position within the camp. The root of this formation lies in the fact that each tribe has a specific identity and function within the Jewish people and therefore a specific place. Within each tribe, each family has a specific and unique role, and so too each individual within each family. As the Jewish people were being formed the uniqueness of each element within the nation was being laid down.

feeling of becoming larger than a single individual; the experience can be powerful.

We respond in these two seemingly opposite ways because that is exactly the nature and purpose of the human experience: each of us is unique, cosmically important; yet we achieve our uniqueness precisely when we fit into a larger order perfectly. Remarkably, it is exactly when we blend into the Universal picture exactly as we should in terms of our private, unique qualities and abilities that we thrill to the realization that no-one else could fulfill this particular function, no-one else could stand exactly here and do what must be done here. I fit in perfectly so that I become indistinguishable as an individual, and yet in so doing my individuality swells to the proportions of the Universe. I am nothing, and yet I am everything. Each person reflects the uniqueness of the image of the Creator; the totality of the Universe reflects the Oneness of the Creator; and in depth, the two are not in contradiction.

* * *

18

This idea gives rise to insights into the work of each individual. First, one must strive to discover one's uniqueness. What is my particular task? What essential part of the Universe is mine to build? This question is critically important - a life spent pursuing some unrealistic and inappropriate goal is a life wasted, and worse, damages the entire structure. When that small and seemingly insignificant screw in the carburettor of that engine which we considered previously falls out of place and rattles around in the cylinders, for example, the entire engine may be irreparably damaged.

15 ומסיימים אנו בדברי קדמונינו, המתארים את גודל המעלה העליונה לח הגענו בעת המנין ובסידור לדגלים.

כך כותב היימי שילוח, "וז"ל (מי שילוח פרשת במדבר):

"ישאו את ראש... תפקדו אותם לצבאותם... ענין 'נשיאת ראש' היה כפי מה דאיתא בגמרא (ברכות נ"א ע"א): אין דעתו של זה דומה לזו של זה. כי השם יתברך חלק לכל אחד טובה וחיים בפני עצמו, ואין אחד דומה לחברו. ע"כ נאמר 'ישאו את ראש', היינו, שתעמדו כל אחד על המקום השייך לו, ועל ידי זה יהיה מדוגל ומגושא."

"וע"כ נאמר 'אתה ואחורון, אחרון הוא נגד העבודה, ומשת הוא נגד התורה. ובשני אלו, היינו תורה ועבודה, וכלל כל החיים של כלל ישראל. ואתכם יחיו איש איש למטה', לפי שהנשיא היה יודע כל אחד איזה מקום שייך לו בהשבט, כי אם יחסר אחד אין השבט בשלימות. דרך משל, מי שנוטע פרדס בסדר נאה, אם יחסר או נחליף נטיעה אחת יהיה ניכר שאין הפרדס בשלימות. וישראל נקראים מטע ה' להתמאר!"

על דרך זה כותב השפת אמת (פרשת במדבר שנת תרל"ב): "נכתב המנין בתורה - להודיע שיש לכל אדם שייכות במעשיו עד השי"ת. שהרי נכתב במנין כל איש ישראל. וגם אנו כן כל דור לפי מקומו. וכפי מה שמאמין האדם איך מעשיו בפרט מגיעין עד השי"ת, כן זוכה לראות ולהכיר מקומו. וכתוב ויעשו בני ישראל כו' כן עשו י"ל ג"כ אף שהי'

בעיניהם דבר רחוק - איך שיוכו להיות נמנה כל אחד בפרט כנ"ל. רק ע"י אמונה הגיעו לזה כנ"ל."

סיום

16

הרי עמדנו על משמעות ענין מספר ומפקד בני ישראל, שהורה על ההצטרפות יחד של כלל ישראל לגיון של מלך מלכי המלכים הקב"ה. ובכן נמנו בני ישראל "ביום כלות משה", ואומרים חז"ל שבאותו יום היו כלל ישראל ככלה הנכנסת לחופה. כי אותה בחינה הורתה על הצירוף יחד של כלל ישראל לגילוי ייחודו יתברך בעולם, ודבר זה חייב אותם להיפקד ולהימנות, שעל ידי זה יהיה כל אחד קיים על משמרתו ותפקידו.

לנו אין שייכות לאותה מעלה רוממה שזכו לה בני ישראל, אמנם כפי שהאדם מתחזק באמונה הנשגבה שה' יעיד תפקיד וחלק מסוים לכל אחד, ואחד, במערכת הכוללת של גילוי כבוד ה', כך במקביל הוא מסוגל להתרומם ולהשתייך לאותה רוממות נשגבה (כדברי הי"שפת אמת" לעיל).

וכפי האמונה וההכרה באותן מעלות, נזכה בס"ד להוציא אל הפועל את חלקנו בגילוי כבוד מלך מלכי המלכים, עד אשר נזכה להימשך אחרי המלך ה' צבקות כצאן הנמשך אחרי הרועה, או אז נזכה להפקד מחדש בדברי הנביא (ירמיה ל"ג י"ג) "כה אָמַר ה' צְבָקוֹת... צְעָרִי חָזַר צְעָרִי הַשְׁפֵּלָה וּצְעָרִי הַנֶּגֶב וּצְעָרִי בְּנֵימָן וּצְעָרִי בְּיִשְׁשָׁכָר וּצְעָרִי יְהוּדָה עַד תִּצְבְּרֶנָּה הַצֹּאן עַל יְדֵי מִזְנֵה אֲמֹרָה" (ראה מדרש לעיל).

19: Second, one must realize that the thrill of fitting in is a much more mature experience than the thrill of being a loner at any cost: the immature personality will choose to step out of line in order to experience its own uniqueness; the fact that the overall structure is being betrayed and damaged is not relevant to such an undeveloped mind. Immaturity cannot see the beauty in yielding the self in order to actualize the self; in truth, however, that is the only way to genuine selfhood.

20

17

אור במדבר דניאל

חומש במדבר פותח בספירתם של בני ישראל. ספירה פירושה להפריד, להבדיל ולהחשיב כל אחד כיחידה עצמאית. מצד אחד הציווי הוא להפוך את בני ישראל ליחידה אחת, ומאידך - "במספר שמות" דהיינו לספור כל אחד ואחד באופן עצמאי, ולהעמידו במקומו הראוי על מנת שיוכל למלא את אונתו התפקיד המתאים לתכונותיו ולאישיותו.

It seems to me that there are some very important principles behind these statements by our Sages. They are profound principles that need to be considered, analyzed and pondered long and hard before we can reach a glimmer of understanding.

A person is born. He grows up. He encounters different situations and experiences. He develops a relationship with life and creates a personal world for himself. And he wonders, what is the purpose of it all? What is he meant to be doing?

In order to answer these questions, we have to recognize that every person is unique, a world unto himself utterly unlike any other. The human species is the pinnacle of creation, the high point of the whole cosmos. There is no creature in the cosmos that in any way resembles humankind. And within humankind, among the billions and billions of human beings that inhabit the surface of this planet, no two individuals are identical or even alike.

You don't have to be a genius or a philosopher to recognize the uniqueness of every individual. Sure, we all have eyes, ears and noses, but we are, each and every one of us, an entire world that has its own set of raw materials, its own experiences, its own situations, its own circumstances, its own relationships, its own strengths and shortcomings, its own fears, its own aspirations.

The Almighty made us different, because He wants each human being to engage the world as an artist, a sculptor whose mission is to use his particular skills to mold his particular raw materials into a living work of art. That is our purpose here on this earth, to make our lives into living works of art. Everything in this world can be used to form and decorate the vibrant art of a human life. Everything in life, every deed, action and circumstance, can be construed to be forbidden, permitted or holy. And the synthesis of all these elements, integrated and intertwined, coalesce into one composite image that is the sum total of our lives. We are the artists, the sculptors, the creators of the living works of art that will emerge from our time spent

on this earth, and it is our responsibility that what we produce is a *keyod shamayim*, a testament to the glory of Heaven.

We have to understand, however, that in order to be creators we need to forge a bond with the Almighty, the source of all Creation. There is not a blade of grass, a grain of sand, a microscopic atom that is not sustained by the divine will. Therefore, in order to create a beautiful work of art out of all the raw materials we are given, we need *siyata dishemaya*, Divine Assistance - and we can get it! A person is the crown jewel of creation, the Almighty's own handiwork. A person - every person! - is the most exalted being in the cosmos, and he has access to *siyata dishemaya*.

25a. EVERY PERSON IS PRICELESS

Just take a moment to contrast contemporary society's attitude towards a human being with that of the Torah. The society in which we live has no regard for the stature of a person. It crushes, limits and confines the individual to a space of very small dimensions. It doesn't value him or respect him.

הרש"ד הירש זצ"ל מסביר שמכאן יש לעמוד על יסוד השוב בהשקפת התורה. אומנם נכון, היעד אחד הוא. כלנו לומדים אותה תורה, וכולנו מקיימים את אותן המצוות. אותו "שולחן ערוך" מחייב את כלנו. אבל הדרך המובילה אל היעד, הדרך כיצד לנצח במלחמת היצר, הדרך איך להלביב את הגוף ואת הנפש, הדרך איך לקנות יראת ה', חייבת להיות שונה מדוע?

"כשם שפרצופיהם אינם דומים..." תכונות ואופי הם דברים המשתנים מאדם לאדם, ממשפחה למשפחה, ומשבט לשבט. יש תכונות אופייניות לכל שבט, ויש תכונות שבהן מתייחדת כל משפחה כשלעצמה, ושוב, בתוך המשפחה, משתנות תכונות אלה מיחיד ליחיד. ברור, שהגישה למלחמת היצר ולעבודת ה', חייבת להתאים את עצמה לתכונות אלה.

ניקח לדוגמה שני חברים. ראובן הוא זריז בעוד שמעון מתון. ראובן יכול לנצל את זריזותו הטבעית לקיום המצוות, אך צריך להילחם ביצרו כדי שזה לא יכשיל אותו בפזיזות יתרה. לעומת זאת, הרי שמעון המתון יקל עליו להיזהר מן העבירה, אך הוא זקוק לתמריץ מיוחד, כדי שיצליח לקום בבוקר בזמן, וכדי שלא יתרושל בקיום המצוות. כל אחד חייב לטפל בנקודות התורפה שלו, וכל אחד חייב לטפח את כשרונותיו שלו. ומה שנכון לגבי היחיד, נכון גם לגבי הכלל: כל שבט ושבט, כל עדה ועדה, כל משפחה ומשפחה, זכאים וחייבים למצוא את דרכם המיוחדת, שהיא המתאימה ביותר לאופי המשותף שלהם.

זוהי סוד הספירה - היא נועדה להראות לכל אחד ואחד, שהוא מהווה יחידה בעלת תפקיד מוגדר. היא באה להראות גם שתפקיד זה ניתן לו

במסגרת של משפחה, של שבט, שבהם הוא יסתייע במלוי תפקידו.

וזהו גם סוד אחדותו הנצחית של כלל ישראל! אין בעם ישראל "אחרות" סתמית, ללא מטרה וללא צורה. אחדות מעין זו, היא אחדות למראית העין בלבד, משום שאינה מסוגלת להתקיים לאורך ימים. אחדותו של עם ישראל קיימת לעד. משום שהיא מבוססת על שני גורמים: היעד הנצחי המשותף, המאחד את כולם בשווה, ומאידך הכרת השוני של חלקי העם השונים, וטיפוחו של שוני זה, בהתחשבות עם אופיו המיוחד של כל חלק בעם וכל יחיד ויחיד. הבנת המפריד, תוך טיפוחו וניצולו למען הכלל, ולא התעלמות ממנו - מבטיחה את אחדותו של עם ישראל לנצח נצחים.

מכאן מתבקשת המסקנה כי בכדי להגיע ליעד יש דרכים שונות וכל אחד יכול להגיע בדרך בה הוא נחר. אך לא רק ביעד הסופי חפץ הקב"ה, אלא חשיבות עליונה ישנה גם בדרך המובילה אליו. כך ראינו בפרשת בחוקותי על הפסוק "אם בחוקותי תלכו", רש"י מפרש שם בשם תורת כהנים: שתהיו עמלים בתורה. לא רק את ידיעת התורה חפץ ה' אלא גם את העמל בתורה.

הדרך אל היעד של כל אחד מאיתנו שונה היא; יש שאדם זכה בתפיסה מחירה ובנקל הוא קולט את הגמרא; ומאידך, אנו יודעים כי רבים הם האנשים העומלים קשה בלימוד הגמרא, ולא תמיד מגיעים לתוצאות טובות. וזה אולי השוני הבולט בין היעד להגיע לתורה לבין היעד אל הנשמיות בתורה היחיד מקבל שכר על כל רגע ורגע של תורה גם כאשר הוא אינו מגיע להצלחה בלימוד ובהבנה. אדרבה, ככל שהעמל קשה יותר, אף אם אין "תוצאות" יש לכך שכר גדול. הדבר המרכזי שאדם יכול לקבל עליו שכר זה הצער, הסבל ומסירות הנפש!! כפי שאומן התנא הקדוש (אבות ה, כב): "בן הא הא אומר: לפום צערא אגרא" - המודד לשכר המגיע לאדם בעוה"ב - הוא אך ורק הצער. ומנגד, בדברים החומריים המאמץ, העמל, אף אם הוא קשה ומורכב, אך אם יהיה ללא תוצאות לא יזכה לקבל על כך שכר.

על כן מחובתנו לשים לנגד עינינו את היעד הנוסף. עלינו לשאוף להגיע אל המטרה אותה הצבנו לעצמנו, רק עלינו לבחון את הדרך הנכונה המובילה ליעד זה.

וזהו סוד הספירה - לבחון את דרכו המיוחדת של כל פרט ופרט בדרך אל היעד.

256

For the most part, people in our society are treated without dignity and respect. There's no good morning, no thank you, no please, no excuse me, no manners. True, some people may say these things out of rote for the sake of formality, but do they really mean it? Not often. There is not much sensitivity to other people. It is almost unheard of that a person should be accorded honor and respect simply because he is a human being.

26 The Gemara tells us (*Taanis 22a*) about two people that were destined for a share in Olam Haba, the Next World. What did they do? They were clowns. When they saw that people were sad they would go into their act – and they would make people laugh. There it is. You make people laugh, you earn a share in Olam Haba. Of course, poking fun at people and making cynical, sarcastic remarks can also make people laugh, but that will not earn anyone a share in Olam Haba. But making people laugh to alleviate their pain, that is the work of a *tzaddik*.

Look how important the Torah considers each person – any person! A simple thing like making him laugh is rewarded with a share in the world to come. The Torah views each human being as a wondrous living soul. The Torah recognizes the boundless capital each person represents, the endless possibilities for accomplishment and creativity.

In contemporary society, a person is sent to the professionals and given a battery of aptitude tests, and they declare, "You can be a packer of toothpicks." And that's it. The person is finished, worthless.

The Torah, however, recognizes that a human being has a creative destiny, that every person is worthy of *siyata dishemaya*, of divine assistance, in his quest for fulfillment, that every person can aspire to significant achievements in Torah.

So you'll ask me a question. How can that be? Some people just aren't so smart or so bright. Some people are simply not capable of solving complex problems or remembering a lot of material. Some find it difficult to understand things, so how can they penetrate the Torah?

27

The answer is that "*Yaganti umatzasi*. I toiled, and I found." The Gemara assures us that if you really toil in Torah, with genuine intensity and a pure heart, you will succeed. You will have *siyata dishemaya*. The Almighty will help you find that which may not belong to you according to your talents and abilities. He knows what is in your heart, that you care, that you are trying, and He will help you.

Arbbe once said to his chassid, "You don't love the biggest *tzaddik* as much as the Almighty loves the biggest *rasha*." What does this mean? Why would the Almighty love a *rasha*? You know why? Because as long as a person is alive, as long as a person can still draw a living breath, the Almighty has great expectations from him. As low as he has fallen, there is always hope. And not just hope for a small recovery but for the highest achievements.

28

But in order to take advantage of this hope, a person has to believe in himself. He has to believe in the immense opportunities and possibilities that are within his grasp. If he thinks of himself as useless, a loser, he will float through his life and waste his time.

I once saw in an old chassidic sefer that when a person gets up in the morning the first thing he should think about is Olam Haba, the Next World. He shouldn't think about a cup of coffee. He shouldn't think about his problems and responsibilities. He should think about Olam Haba, the Next World.

There is a profound message here. A person is sleeping and he wakes up. His day is about to begin, and the tone will be set by his attitude towards what is coming. He can think, "All right, here we go again, another boring day full of toil and trouble." What kind of a day do you think he is going to have? He is defeated before he has even started.

But imagine if a person thinks about Olam Haba. He opens his eyes, and the first thing that goes through his mind is that he is an immortal being, a spark of the divine en route to the next world, the eternal world, that he has to use this day to accomplish and achieve something. How different he will feel when he gets out of bed with a buoyant heart and a spring to his step, how fortified to face the challenges of everyday life, how hopeful and encouraged by the greatness of the enterprise of his existence.

ויש לזכור הענין בעוד נקודה בעבודת הים
האלו. אמת בלשון"ק (קבלה יעקב עין
מטפה; מי מנחם אמור, חסידים) 'מטפה'
בגימטריא ישראל, ונראה כי בא לרמוז נקודה,
כי אם רוצים להרים את הנפש הבהמית,
נריכים לגלות ציהודי את המעלות הקדושות
שיש לו, וע"י שמרימים אותו ומגלים לו
השיבות ע"י זה יכולים להרים אותו לה'
ולהגביה אותו מנעשו הבהמיות ומדברים
הדומים לבהמה, וזה הוא הוראה בהאופן
שמריכים לעבוד בעת שאנו עוסקים להרים
הנפש ישראל משפלות, ולהרימו להקב"ה,
העבודה הוא ע"י גלוי מעלות הפנימיות שיש
בנו ישראל. וכן הוא בכל יחיד לפני עצמו
כי ע"י שמרים עצמו ויודע הפשרות שיש לו
יכול הוא להרים עצמו מדברים הדומים לבהמה
עד שיהי' נחמד בקדושה טיילה.

ואם רוצה האדם להניף עצמו ממוך הבהמיות
שלו, הרי זה באופן שהאדם יכיר את
הקדושה הגדולה המונח בחוכו, וידע עד

כמה יש ביכולתו להרים את עצמו, שהרי
יכולתו להגיע עד שמי מרים בהקדושה
המונח בחוכו, וע"י הדיעה הזו יהי' בו
התשוקה להרים עצמו. כחצי (ויקרא נג, לג-לד)
ונקדשתי וגו' אלי ה' מקדישכם המוליח אהכם

אבל ישנאווה אחרת ורחינת טובה מאד שנדע
עכ"פ ערב צורת הנפש הקדושה שהיא
עצמותנו האמיתית ויחנה חלק אלוק ממעל.
וכל מה שהאדם נלכד במצודת היצר"ר בא
לו מחמת ששוכח יחוסו הנורא ונפלא כי בן
מלך הוא. לפיכך עצה טובה גדולה וחשובה
היא חי' לה' אלי, ידע ישראל כי ה' הוא מתגאה
בו כנחוב אין כקל ישדרון ויוב שמים בעודך
ובגאותו ובתיבו ויאמר לי עבדי אתה אשר
בן אהפאר, יראה בעיני שכלו מעלתו וגדולתו
שלא יתפעל שום התפעלות שאינו לפי כבודו.
ומכל דבר תגונה ישמור ידו, או ודאי לא
יהא ליצר חרע מבוא אליו, והוא שהכתוב
וששכח יהושפט ויגבה לבו בדרכי ה' (וי יעקב
עמ"ס בסידור בני' טולם בית קל)

הדגלים מורים על היחידיות של כל יחיד ויחיד

אותו רעיון נמצא בדגלי המדבר. שכתב השפתי צדיק שהדגלים היו כד
שיוכל כל אחד להכיר את מקומו דימצא המבוקש מה שמבקשים
ממנו בשמים, שלכן נכרא שיעשה שליחות השי"ת. ולכן כתוב (במדבר כג)
איש על דגלו באותות לבית אבותם, כי כל אחד ישיג אות שלו בתוה"ק
וזוהו "במספר שמות" ששמו של אדם מורה על דרך עבודתו, ועל ידי הוה
רביש שמו ועבודתו בקודש. "לבית אבותם" יובן לפי מה שאמרו חז"ל
שחייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי, כי אבותינו הק' קיינו
מעצמן כל התוה"ק וכל המצוות. וכל אחד על ידי שיכיר מקומו ויתקן ממ

שצריך לתקן בעולם, על ידי זה יגיעו מעשיו לניצוץ מאבות הק' ע"כ.
 וזוה נוכל להבין דברי בעל הטורים בענין הדגלים בטעם למה דאובן יהודה
 31 יוסף ודן היו השבטים שנפקדו להיות ראש לדגלים. שיעקב אבינו
 רמז להם מי יהיה ראש דגל שכל מי שדיבר עמו לנוכח היה ראש דגל כמו
 דאובן בכורי אתה, יהודה אתה יודוך אחיך, יוסף מאל אביך ויעזרך, ודן
 לישענתך קייתי ה' ע"כ. לכאורה מה השייכות של לשונות נוכח ו"אתה"
 לגבי ענין הדגלים? אלא הן הן הדברים שענין הדגלים מורה על השגת
 השליחות המיוחדת שיש לכל אחד ואחד כמו שמצאנו שחשקו ישראל
 להיות להם אותם הדגלים שראו אצל המלאכים שירדו על הר סיני ענין
 שהורה שכל מלאך נברא לעשות דוקא שליחות שלו, והכרת השליחות
 המיוחדת היא בבחינת "אתה" ונכח שכל אחד צריך להיות "אתה" ועצמו
 ולא "הוא" לשון המורה על ריחוק וזרות. ויפה מרומז שאותיות דגלים הן
 האותיות של מצות גדלים תעשה לך (דברים כ"ב). שחוט התכלת מורה על
 כסא הכבוד שמשם הוצבה נשמה של כל אחד מישראל ביחידות ובכבוד
 השמים המיוחד שעליו נגלותו כמו ביארנו בפרק י'. וזוה מבואר הסמיכות
 של מצות גדלים תעשה לך לאיסור שעטנז. שכתב המדרש תנחומא שהאיסור
 הזה מקורו במעשה קין והבל שהביאו לקרבנם צמר ופשתים. וביאר הכלי
 יקר שגם הבל נאשם במקצת ונתחייב מיתה במה שנתעורר להביא קרבן.
 דק מפי שראה שקין הביא תחילה. הרי היה הבל חסר בעבודה של יחידות
 המסומלת במצוות דגלים וגדלים.

צבע בצע עצב

צנינו שהיו לשבטים מפות בצבעים שונים בין על הדגלים ובין על אבני
 החושן המורות על כוחותיהם המיוחדים. הנה תיבת צבע יש לה
 עור ב' צירופי אותיות בצע ועצב. והביאור לאור דברינו הוא שכל אחד יש
 לגם המיוחדים רק לו אחד במינם שהם הצבע שלו. והבחירה ניתנה בידו
 או להיות עצב על הצבעים שניתנו לו בעד קיום שליחותו, או לראות
 בצדו האפשרות הגדולה של בצע ורווח ע"י שמבין שה' יודע מה שהוא
 צריך יותר ממנו.

וכן כתב הכוזרי משל על כלל ישראל שכל אחד דומה כמנגן ב"סימפוני
 אורקסטרה". ואם כל אחד מנגן בכלי שיר המיוחד ל בזמן ובמקום
 שבהם כיוון המלחין, ביחד מארגים זמר ארוך נאה ונעים לאזנים. וגם בתוך

כל מנגני הסימפוני נכלל מנגן המצלצל שתפקידו לצלצל רק שני קולות
 לרבע שעה. לדבר זה אין צריכים אומן נפלא בכשרונות מרובות. אבל
 למרות זאת נחוץ גם לאותו מנגן לגלות ולהשלים עומק כוונת המלחין
 בסימפוני. בעיני המלחין שוה חשיבות המצלצל כאותו אדם שאינו מפסיק
 מלנגן בכלי ניגונו אפילו לרגע, כי מבלי המצלצל היה כל הסימפוני חסר
 משלימות גילוי רצון המלחין. לכן רק אם יהודי מסתפק בצבעו, הגם שנראה
 חסר ולא כ"כ חשוב כמו הצבע הנמצא אצל חברו, יצליח להשלים את
 כוונת הבורא בבריאת העולם. ההוא דכתוב (משלי טו טו) וטוב לב משתה
 תמיד וכתב רש"י ללמדך שהיא אדם שמח בחלקו. דוק וטוב לב בגמטריא
 הן שהוא הבחינה שמכיר אדם את חשיבות יחידותו.

According to their families, i.e., the tribes (Rashi). The earlier censuses (in Exodus) had counted the nation as a whole, without recognizing separate tribal identities (Bechor Shor).

R' Yaakov Kamenetsky explains why the censuses of Exodus counted the nation as a whole, whereas those of Numbers counted the tribes separately. Until it was established that the central motif in Jewish life is the Sanctuary, there was a danger that one's identification with his own tribe would lead to "nationalism" and factionalism. Once it was established, however, that all tribes looked to the Tabernacle as their primary unifying force, the establishment of separate tribal identities would be healthy. Then, each tribe would realize that its individual abilities should be developed for the service of Israel's national goal of Heavenly service. Then, the tribes would be separate only in terms of the unique roles they were to play in realizing the national destiny.

דבר זה ניתן ללמוד גם מפרשתנו המדברת על הדגלים. לכל שבט ושבט
 משבטי י"ה היה הרגל המיוחד לו. דגל המזהה אותו בין השבטים וקובעו לחטיבה
 מיוחדת בתוככי עם ישראל. וכבר עמדו על כך חכמינו ז"ל, אם לא היה מקום
 לחשוש שחלוקה זו עלולה לעורר מחלוקת בעם, פילוגים והתפלגויות. וכפי
 שנראה בדברי חז"ל נמצא, שחשש זה כבר העלה משה רבינו ע"ה, כמובא
 במדרש:

בשעה שאמר לו הקב"ה למשה עשה אותם דגלים כמו שנתאוו, התחיל משה
 מיצר, אמר: עכשיו עתידה המחלוקת להנתן בין השבטים. אם אני אומר לשבטו
 של יהודה שישרה במזרח, והוא אומר: אי אפשרי אלא בדרום. וכן ראובן. וכן
 אפרים. וכן כל שבט ושבט, מה אני עושה? (מד"ר במדבר ב, ח).

דהיינו, משה רבינו ע"ה הרגיש בסכנה האפשרית שחלוקת הדגלים השקטנת
 הזאת טומנת בקרבה. כל שבט עלול למשוך בכיוון אחר, ומן האחרות שהתגלתה
 כהר סיני, כאשר חנו כולם כאיש אחד ובעיקר "כלב אחד" - ישאר מעט מאד,
 וכך באמת חשב משה, האם לא טוב יותר להשאיר את עם ישראל כחטיבה אחת,
 ובכך למנוע כל אפשרות של מחלוקת בעתיד, על כל תוצאותיה המרות
 והאיומות.

וענה לו הקב"ה למשה באותו מדרש כך: אמר לו הקב"ה, מה איכפת לך? אין
 צריכין לך מעצמן הן מבירין דירתן. אלא דייתיקי יש בידן מיעקב אביהם וכו"ו
 (שם).

הקב"ה הזכיר למשה כי כבר יעקב אבינו קבע את סדר החלוקה הזאת, בשעת
 מותו העניק בברכותיו לכל אחד מבניו את הייחוד הרוחני האופייני והמיוחד לו.

הקב"ה השיב למשה רבינו שיעקב אבינו הוא שהנציח את חלוקת העם לשבטים
 וקבע מקומם מסביב למשכן ה' במדבר.

36 ואכן יש לשאול על יעקב אבינו, למה הוא עצמו נהג כך? וכי יצירת שבטיות
 לא תגרום בסופו של דבר למחלוקת כלפי שאר השבטים? האם חלוקה זו מראש
 לא מובילה בהכרח לריב אחים, כאשר כל אחד עלול לטעון: אני אמלוק?

ונראה מהנהגתו של יעקב אבינו שהוא הבין בריוק להיפך. כי בני אדם נבראו
 כשהם שונים אלו מאלו, לכל אדם ולכל קבוצה דרך חשיבה שונה. ולכן כאשר
 נתן הקב"ה תורה לעם ישראל, נחנה על בסיס אחדות המטרה של עבודת ה',
 אחדות שבאה לידי ביטוי בלב אחד שפעם בעם בשעת מתן תורה למרות חלוקת
 השבטים. אמנם תורה אחת, הלכה אחת, אך כמה שבילים להגשמתם, כשכל
 אחד מוצא את עצמו כחלק בלתי נפרד מהכלל כולו.

ולכשנעין במפרשים כאן, נמצא בדבריהם שדוקא בהתפלגות הזאת, אם
 זוכרים שהמטרה היא עבודת ה', ישרה השלום בתוך עם ישראל, בין העדות
 והשבטים השונים, שהרי כל שבט יודע שאינו אלא חלק מן השלם, אבן אחת מן
 הבנין הגדול הנקרא עם ישראל. והוא גם יודע שהתורה היא להעניקה אותה גם
 לשבטים האחרים, ממילא לא יכול לפרוץ ריב אחים, ואדרבה, הלא זכותו של כל
 אחד תלויה בזכותו של חברו.

ואומרים חז"ל במדרש (שם) שבשעת מעמד הר סיני, למדו בני ישראל את סוד
 הדגלים מן המלאכים אשר "כולם עשויים דגלים ... מיד נתאוו להיעשות דגלים
 כמותי. ואמר על כך הגר"ל חסמן זצ"ל בספרו "אור יהל": "שכן מלאכי מעלה ...
 כל מלאך הוראה איוו מעלה שהיא בחבירו, אינו מתקנא, אדרבה, מרומם אותו
 עליו וכולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים זה מזה ונותנים באהבה רשות זה
 לזה - אחדות שלימה".

כי דילוגו עלי - באהבה.

נראה, אפוא, כי אכן היה כאן משא ומתן שבו הקשה משה רבנו ואף קיבל תשובה מפי הקב"ה. משה רבנו לא חשש שחם כך מפני התעקשותו של שבת זה או אחר לשרות ברוח מורח. משה חשש כי השבטים יתנגדו לכך מפני שיראו כמעשה שכזה את נטילת עם ישראל, זה אשר חנה לפני ה' סיני כאיש אחד ובלב אחד, ופיצולו לשנים עשר עמים זעירים אשר יתנו זה לצד זה. מעשה שכזה היו עשוי להיראות כמיותר וכחסר תכלית. כי מה רע, בעצם, במסגרת הייחוד שבה היו עד להיום? הפירוד וההתפצלות לענפים רבים לא היו נתפסים בעין טובה ע"י ההמון, שלא היה יורד לסוף דעת הקב"ה.

את הדגלים הנהיג כבר יעקב אבינו

כך סבר משה רבנו. עד שבא הקב"ה והודיע לו כי חלוקה זו קדמונית וכי נהגה כבר בימי יעקב אבינו.

אך מדוע נהג כך יעקב אבינו?

כי יעקב אבינו הוא זה אשר חידש כי חלוקה לשבטים ולדגלים אינה ענין לפירוד ולמחלוקת, אלא יש בה משום העמדת כל כח על מעמדו הראוי לו. החלוקה כמוה כחומרות מנגנים אשר לא כולם מנגנים על אותו כלי. כל אחד עומד ליד הכלי המיוחד לו וכך הם יוצרים את ההרמוניה הנפלאה של המוסיקה הנשמעת.

מסדר השבטים המיוחד, אשר כלל את חלוקתו לשבטים ודגלים, היה יכול להתחיל, לכאורה, כבר משעה שיצאו ממצרים. בני ישראל יצאו ממצרים ביד רמה, כעם חפשי ושלא כעבדים הבורחים מיד ארונתם. מדוע, אם כן, המתין הקב"ה עם קביעתו של סידור זה משך שנה תמימה?

מסדר הדגלים החל רק לאחר בגיית חמטכן

שאלה זו הועלתה ע"י הגאון רבי יעקב קמנצקי זצ"ל, המשיב עליה בספרו "אמת ליעקב": בחלוקת המחנות והדגלים יש לכאורה משום פירוד. שהרי על כל דגל ודגל היה מצוייר ציור אחר, אשר היה בו משום סמל שביטא את סגולתו של אותו שבט. הדגל ציין כי לכל שבט ושבט היתה תכונה ושאיפה מיוחדת, כאשר מטרת האחד שונה ממטרתו של האחר, חלוקה זו מבטאת יפה את ההבדלים וכוחה יפה, לכאורה, לפירוד.

מה בכל זאת מונע בעד אותו פירוד?

יזכיב למשכן יתני. לכל הדגלים מרכז אחד. המשכן וקודש הקדשים שכתובו. כולם חונים סביבות המשכן ועיני כולם צופיות אל המשכן. כל אחד עומד על משמרתו המיוחדת לו ואין כאן כל מקום לפירוד.

רחל לאה - נח הדמעות

התגברה הנטיה השכלית עד כדי להניא את הרגש הטבעי משלטונו, ואהבת התורה והיתרון הרוחני התגברו מעל לאהבת האב שהיתה בה ג"כ בכל מילואה וטובה, עד ששינה בנו בין הבנים. לעומת זה אמנם התפתחה ע"י מדת הקנאה בשרשים שמהם יסתעפו שבטי האומה, שרעה היא מצד עצמה. אמנם יש בה תבואה טובה ג"כ להוציא אל הפועל את כח יתרון הפרטי, ולהחזק בנפש עמוק מאד שיש תכלית נשגבה ג"כ לחיי הפרט."

כלומר לדעת הרב יש ענין חיובי ונשגב לשנות בין הבנים, כי הבנים באמת שונים, כל אחד בעל אופי ויעוד שונה. כמו שידע יעקב לבדו אותם על העתיד השונה, כך ידע לזהות את אופים השונה. וא"כ יחסא יעקב למסרה אם יהפכם ליחידה אחדונית אחת וכבר חטא העולם בכך בזמן דור הפלגה⁵⁷ ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים" וכל חטאם הגיע מהרעיון של השויון והאחדות המדומה, ועל כן גם רפואתם* היתה בבלבולם בשפות שונות⁵⁸ "הבה נרדה ונבלה שם שפתם אשר לא ישמעו איש שפת רעהו, ויפץ אותם משם על פני כל הארץ ויחדלו לבנות עיר... ומשם הפיצם על פני כל הארץ".

ויכ"ש בשנים עשר שבטיה אשר אמורים בגווניהם השונים לבנות את בית ישראל, וכך כותב ר' צדוק הכהן מלובלין⁵⁹:

"מבואר ביחזקאל שבמקדש היו ג"ב שערים לכל שבט שער ודרך מיוחד משלו, וג"מ במקדש נתאחדו "עיר שהיברה לה יחד", וכן מצינו אצל יעקב אבינו שלקח ג"ב אבנים ושם אותם למראשותיו ונתאחדו לאבן א', והי' זה במקום המקדש שהוא המקום המאחד את כלל ישראל, ושם מתאחדים כל הדרכים של הי"ב שבטים לאחד."

והמיוחדות של כל שבט ושבט לא מתחילה כאן למטה אלא היא מכוונת כנגד ענין מיוחד שם למעלה, וכן מביא כף החיים⁶⁰:

"אמר מורי ז"ל שיש ברקיע ג"ב חלונות כנגד ג"ב שבטים וכל שבט ושבט עולה תפלתו דרך שער א' מיוחד לו. ואין ספק כ"א תפילות כל השבטים היו שוות לא היה צורך לג"ב חלונות ושערים וכל שער יש לו דרך בפ"ע אלא ודאי מוכרת הוא שכיון שתפלותיהם משונות לכן צריכים שערים

מיוחדים לכל שבט ושבט, כי כפי שורש ומקור נשמות השבט כצ"ל סדר תפילתו⁶¹."

א"כ למדנו שיש לכל שבט את האיפיון המיוחד לו את האופי שלו את דרך התפילה שלו. אך למדנו מדברי ר' צדוק הכהן עוד ענין נפלא שאם ידעו הבנים שהם גוף אחד שהם כלל אחד אזי לא יבואו לכלל קנאה, הקנאה נובעת כפי שבאר מתחושת הפרטיות. מתחושה שאדם צריך לדאוג לעצמו ליעודו, אך כאשר הוא רואה את עצמו כחלק, כחלק מפאזל ומפסיפס גדול אז מדוע יקנא בשני, הרי השני הינו חלק ממנו.

שלוש נתיבות במדבר

וע"כ קורים בתורה פרשה זו של דגלים קודם קבלת התורה, שמרן אדמו"ר בב"א זי"ע אמר בזה כי יש בפרשה זו את מספר כללות בני ישראל, וזו עיקר ההכנה לקב"ה"ת, וכמ' ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, היינו אחרותם של ישראל היא תכלית התורה וגם תכלית ההכנה לקב"ה"ת. וע"פ הדברים י"ל עור שקו"ים בתורה פרשה זו קודם קב"ה"ת משום פרשת הדגלים שבה, שהתורה מלמדת בזה שישאל צריכים להיות איש על מחנהו ואיש על דגלו, לכל יהודי יש מתנה ודגל, דהיינו תפקיד ויעוד בעולמו. היצה"ר הקשה ביותר הוא זה המעמיד לאדם את מצבו כאילו שאין לו תכלית בעולמו שהוא כהמון בריות לאין תכלית, וכנגד זה אמרה תורה איש על דגלו, שכל יהודי הוא בעל יעוד ותכלית, וההכרה הזאת בתכליתו בעולמו היא ההכנה לקבלת התורה.

"תכלית הפרט בחייו עיקרו הוא חיי הכלל, ע"כ אין מדת הקנאה עמוקה כ"כ וחזקה ברב כוחה, מפני שלא נחקקה לתכלית עצמית ומטרה נצחית. כי יסוד הקנאה באה מהכרת האדם את עצמו בתור פרטי, לא בתור אבר מאברי הכלל. כי בהכירו עצמו בתור אבר מאברי הכלל מיד ושכיל כי בטוב וביתרון שיראו עיניו בזולתו, גם לו ממנו תוצאות טובות, כפי אשר יאתה לחלק מן הכלל להיות נהנה מהטוב הכללי. ואם הי' הטוב ההוא הכללי נכחד הי' מתמעט גם לו חלקו ממנו, ובכלל ההשקפה הקרובה ברגש טבעי פנימי על הכלל כולו כאיש אחד שרק מקיבוץ כולם תצא תכלית החיים, תמעט את כח הקנאה.

אמנם עם ד' אלה התנשאו למידה זו, שהם ככוכבי השמים שלכולם בשם יקרא, כל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא, וחייב אדם לומר בשבילי נבדא העולם. הם הוכנו בכוחות רוחניים נשגבים כאלה שיש בכחם לסדר סדרי חיים קדושים גם בחיי הפרט, עד שחיי הפרט מצד עצמם יש להם תכלית נכבדה ונשגבה, אמנם על גביהם יעולה תעודת הכלל שהיא רבת יתרון ויתר שאה, באין ערוך מתעודת חיי הפרט. אבל מתוך שתעודת הפרט יש לה מערכת שלמה ונצחית, ע"כ מדת הקנאה שמקורה בהתגדרות הפרט, צריכה למצא מקום לה בישראל ביותר. ע"כ אמרו חז"ל על היצר הרע כי הגדיל לעשות שמניח